

რომის სამართალი (საფუძვლები)

რომის სახელმწიფო

(კონსტიტუციური)

სამართალი

რომის სამართალი (საფუძვლები)
სახელმწიფო (კონსტიტუციური სამართალი)

- ქალაქ რომის დაარსება
სახელმწიფო მოწყობა
- რექსების ხანაში (VIII-VI სს)
 - სერვიუს ტულიუსის რეფორმები (578-533)
 - რესპუბლიკის ხანაში (V-I სს)
 - იმპერიის ხანაში (I-V სს)

რომის სამართალი (საფუძვლები) რომის სამართლის პერიოდიზაცია

არქაული პერიოდი (ძვ.წ. 754-367წწ.) - ქალაქ რომის დაარსებიდან, პრეტორის თანამდებობის შემოღებამდე
უძველესი, ანუ კვირიტული სამართლის მოქმედებისა და რომაული სამართლის ცალკეული ინსტიტუტების ფორმირების საწყისი პერიოდი.

სამართალწარმოება თავდაპირველად ქურუმების ხელში იყო;

ამავე პერიოდს განეკუთვნება XII ტაბულის კანონების ფორმირება და ლეგისაკციური პროცესის (სამართალწარმოების) დამკვიდრება.

რომის სამართალი (საფუძვლები) რომის სამართლის პერიოდიზაცია

წინაკლასიკური პერიოდი (ძვ.წ. 367-17წწ.)

იხვეწება არსებული სამართლის ინსტიტუტები, გამოიცემა ახალი კანონები, პროტორთა ედიქტები; ლეგისაქციურ პროცესს თანდათან ანაცვლებს ფორმულარული პროცესი.

კლასიკური პერიოდი (ძვ.წ. 17-ახ.წ. 235წწ.)

საბოლოო სახეს იღებს სამართლის ინსტიტუტები; სამართლის წყაროთა შორის ჩნდება სენატუსკონსულტები, პრინციპსის კონსტიტუციები, იურისტთა პასუხები. გამოიცა “მუდმივი ედიქტი” (131 წ.). შემოდის ექსტრაორდინალური პროცესი.

რომის სამართლის პერიოდიზაცია

პოსტკლასიკური პერიოდი (IV-V სს)

განსაკუთრებით ვითარდება საიმპერატორო კანონმდებლობა. სამართლის ძირითად წყაროს კანონები წარმოადგენენ. მიღებულ იქნა კანონი ციტირების შესახებ (426 წ.) ადგილი აქვს კანონმდებლობის კოდიფიკაციის მცდელობებს. სამართალწარმოება ძირითადად სახელმწიფოს მოხელეთა ფუნქცია ხდება.

იუსტინიანეს პერიოდი (527-565 წწ)

აღსანიშნავია იუსტინიანეს საკოდიფიკაციო საქმიანობა, რომლის შედეგად საბოლოოდ ჩამოყალიბდა სამოქალაქო სამართლის კრებული (corpus iuris civilis).

რომის სამართალი (საფუძვლები)
სახელმწიფო (კონსტიტუციური სამართალი)

ტიტუს ლივიუსი
ძვ. წ. 59-17 წწ

პლუტარქე
ახ.წ. 46-127წწ.

რომის სახელმწიფო წყობილება რექსების ხანაში

ქალაქი რომი წარმოიშვა იტალიკური ტომებით დასახლებულ ტერიტორიაზე, რომელთა რიცხვსაც მიეკუთვნებოდნენ ლათინები.

რომის დაარსებასთან დაკავშირებით არაერთი გადმოცემა არსებობს პელასგების მიერ ამ ტერიტორიის დაპყრობიდან დაწყებული, რომულუსისა და რემის შესახებ ლეგენდით დამთავრებული.

რომის სამართალი (საფუძვლები) სახელმწიფო (კონსტიტუციური სამართალი)

ქალაქი რომი დაარსდა
ძვ.წ. 754 წ.

ქალაქ რომის დაარსება
უკავშირდება
გადმოცემას ორი ტყუპი
ძმის – რომულუსისა და
რემუსის შესახებ.

მგელი, რომელმაც რომულუსი
და რემუსი გამოკვება

ქალაქ რომის დაარსება

რომულუსისა და რემუსის
პოვნის ამსახველი სცენა

რომულუსი კლავს
რემუსს

რომის სახელმწიფოს ჩამოყალიბება

რომაულ-ლათინური ▲ ბერძნული □
ეტრუსკების ▲

რომაული მონეტა ძვ.წ. II.
რომულუსისა და რემუსის
გამოსახულებით

რომის სახელმწიფო წყობილება რექსების ხანაში

მომავალი რომის ტერიტორია შედგებოდა შვიდი სოფლისაგან, რომელიც ერთმანეთის მეზობლად განლაგებულ ბორცვებზე იყო გაშენებული. ყველაზე ადრე მოსახლეობა გაჩნდა კაპიტოლიუმისა და კვირინიუსის ბორცვებზე. საბოლოო ჯამში შვიდივე დასახლების გაერთიანებას მოჰყვა ქალაქ რომის დაარსება.

რომის ამაღლებას ხელს უწყობდა ხელსაყრელი ადგილმდებარეობა და კლიმატი. იგი წარმოადგენდა ბუნებრივ სიმაგრეს რაც მისი არსებობის საწყის ეტაპზე არანაკლებ მნიშვნელოვანი ფაქტორი იყო.

რომის სახელმწიფო წყობილება რექსების ხანაში

იტალიკური ტომების უძველეს სოციალურ უჯრედს გვარი (gens) და კურია (curia) წარმოადგენდა.

კურიათა გამაერთიანებელი ცენტრი იყო სამსხვერპლო ტრაპეზი ანუ ტაძარი (curia).

კურიის კრებებს სამხედრო-რელიგიური დანიშნულება გააჩნდათ, რომელშიც მონაწილეობას ზრდასრული მამაკაცები იღებდნენ.

კურიის კრებებთან ერთად ყველა იტალიკურ ხალხს ჰყავდა კიდევ უხუცესთა საბჭო ანუ სენატი.

რომის სახელმწიფო წყობილება რექსების ხანაში

- რექსი
- 3 ტრიბა, 30 კურია, 300 გვარი,
- კურიის კრება – 30
- სენატი – უხუცესთა საბჭო

რომის სახელმწიფო წყობილება რექსების ხანაში

rex

rex (ბერძნულად–ბასილევსი), იგივე
ტომის ბელადი;

რექსს გააჩნია სამხედრო, სასამართლო
და სასულიერო ფუნქციები;

რექსის თანამდებობა არჩევითი იყო და
მისი გადაყენება შეეძლო სახალხო
კრებას და სენატს.

რომის სახელმწიფო წყობილება რექსების ხანაში

რექსების ხანა VIII-VI სს

1. რომულუსი (754–717)
2. ნუმა პომპილიუსი (717–673)
3. ტულუს ჰოსტილიუსი (673–642)
4. ანკუს მარციუსი (642–617)
5. ლუციუს ტარკვინიუს პრისკუსი (616–579)
6. სერვიუს ტულიუსი (578–533)
7. ლუციუს ტარკვინიუს სუპერბუსი (ამაყი)
(535–510/509)

რომის სახელმწიფო წყობილება რექსების ხანაში

ქალაქი რომი რომულუსის მმართველობის პერიოდში სამ ნაწილად (ტომად - **tribus**) გაიყო: I – „რამნენუსი“, რომელსაც სახელი რომულუსის საპატივსაცემოდ ეწოდა; II - „ტატნესუსი“ – საბინელთა მეფის ტატიუსის საპატივსაცემოდ; და III – „ლუკერსუსი“ – იმ კორომის საპატივსაცემოდ სადაც თავს აფარებდა რომის მოსახლეობის დანარჩენი ნაწილი; ამ დანაყოფებს ტრიბები ეწოდებოდა, ხოლო მათ სათავეში მდგომ პირებს ტრიბუნები. ეს გახლდათ გვაროვნული ტრიბები; თითოეული ტრიბა თავის მხრივ ათი კურიისგან შედგებოდა; სულ რომში 30 კურია იყო, თითოეულ კურია კი 10 გვარისაგან (**gens**) შედგებოდა ანუ სულ 300 გვარი.

რომის სახელმწიფო წყობილება რექსების ხანაში

კურიის კრება – **comitia curiata**

სახალხო კრების უძველესი სახე; სულ 30 კურია იყო და შესაბამისად 30 კურიის კრება; თითოეულ კურიას თითო ხმა ქონდა, გადაწყვეტილების მისაღებად საკმარისი იყო 16 ხმა.

კურიის კრებაზე იხილებოდა ომისა და ზავის, რექსის არჩევის, სიკვდილმისჯილის განაჩენის, შვილად აყვანის, ანდერძით მემკვიდრეობისა და სხვა საკითხები.

ყოველ კურიას გამოყავდა ქვეით ჯარისკაცთა ერთი ასეული (centuria) და მხედართა ათეული. ამდენად რომაელთა ლაშქარი რომულუსის დროს 3000 ქვეითსა და 300 მხედარს შეადგენდა.

რომის სახელმწიფო წყობილება რექსების ხანაში

სენატი (უხუცესთა საბჭო) – **senatus**

რომულუსის პერიოდიდან სენატი 100 წევრისაგან შედგებოდა, მასში გვარის უხუცესები (**patres**) შედიოდნენ, საბინელებთან ომისა და შერიგების შემდეგ მათი რიცხვი 200 აღწევს რექსების ხანის დასასრულს კი – 300.

სენატი იძლეოდა დასკვნებს სახალხო კრებაზე განსახილველ საკითხებზე, ამტკიცებდა ან აუქმებდა დადგენილებებს, ამტკიცებდა რექსს, განიხილავდა საგარეო ურთიერთობის საკითხებს, ახორციელებდა ზედამხედველობას კურიის კრებებზე და რექსის ხელისუფლებას ახალი რექსის არჩევამდე.

რომის საზოგადოებრივი მოწყობა რექსების ხანაში

პატრიციები – რომის სრულუფლებიანი მოქალაქეები;
კლიენტები – პატრიციებზე დამოკიდებული მოსახლეობის
ნაწილი; პატრონი კლიენტს იცავდა სასამართლოებში,
ესმარებოდა რჩევებით, უხსნიდა კანონებს, ხოლო
კლიენტი ემსახურებოდა პატრონის ინტერესებს;
პატრონებსა და კლიენტებს სასამართლოში
ერთმანეთის საწინააღმდეგო ჩვენების მიცემის უფლება
არა ქონდათ.

პლებები – პირადად თავისუფალი,
სამხედროვალდებული (ევალებოდათ დამხმარე
რაზმებში სამსახური), მოსახლეობის ნაწილი, წვრილი
მიწათმფლობელები, რომლებიც გვაროვნული
ორგანიზაციის გარეთ იდგნენ.

რომის სახელმწიფო წყობილება რექსების ხანაში

სერვიუს ტულიუსის რეფორმები 578-533 წ.

სერვიუს ტულიუსმა რომის მოსახლეობა ქონებრივი ცენზის მიხედვით დაყო:

1. 100 000 ასსის მქონენი – ანუ ვისაც მიწის სრულფასოვანი ნაკვეთი ქონდა.
2. 75 000 ასსის მქონენი – მიწის ნაკვეთის $\frac{3}{4}$
3. 50 000 ასსის მქონენი – მიწის ნაკვეთის $\frac{1}{2}$
4. 25 000 ასსის მქონენი – მიწის ნაკვეთის $\frac{1}{4}$
5. 12 500 ასსის მქონენი – მიწის ნაკვეთის $\frac{1}{8}$
6. ცენზის გარეშე, ანუ 12 500 ასსზე ნაკლების მქონენი.

რომის სახელმწიფო წყობილება რექსების ხანაში

თითოეულ ჯგუფს უნდა გამოეყვანა გარკვეული რაოდენობის ცენტურები:

1. 100 000 ასსის მქონენი – 18 C ცხენოსანი და 80 C ქვეითი
2. 75 000 ასსის მქონენი – 20 C
3. 50 000 ასსის მქონენი – 20 C
4. 25 000 ასსის მქონენი – 20 C
5. 12 500 ასსის მქონენი – 30 C
6. 12 500 ასსზე ნაკლების მქონენი – 1 C

გარდა ამისა არსებობდა 2 ხელოსნების ცენტურია და 2 მუსიკოსების ცენტურია.

სულ 193 ცენტურია.

სერვიუს ტულიუსის რეფორმების შედეგად დაწესდა ასაკობრივი ცენზიც ცენტურიებში. თითოეულ ჯგუფში ცენტურიების ნახევარი (ახალგაზრდობის, ანუ 46 წლამდე) საველე სამსახურს ეწეოდა, მეორე ნახევარი კი საგარნიზონო.

ყველაზე მძიმე შეიარაღება პირველი თანრიგის მოქალაქეებს გააჩნდათ (მუზარადი, აბჯარი, მრგვალი ფარი). მეორე თანრიგის ცენტურიებს არ ჰქონდათ აბჯარი და მრგვალი ფარის მაგიერ ოთკუთხა ფარს ატარებდნენ. მესამე თანრიგოსნები მუზარადითა და ფარით იყვნენ აღჭურვილნი. მეოთხე – ფარით. პირველი ოთხი თანრიგის შეიარაღებაში შედიოდა მახვილი და შუბი. მესუთე თანრიგოსნები მხოლოდ შურდულით იყვნენ შეიარაღებულნი.

მეექვსე თანრიგის ცენტურიას სახელმწიფო ხარჯზე ინახავდნენ.

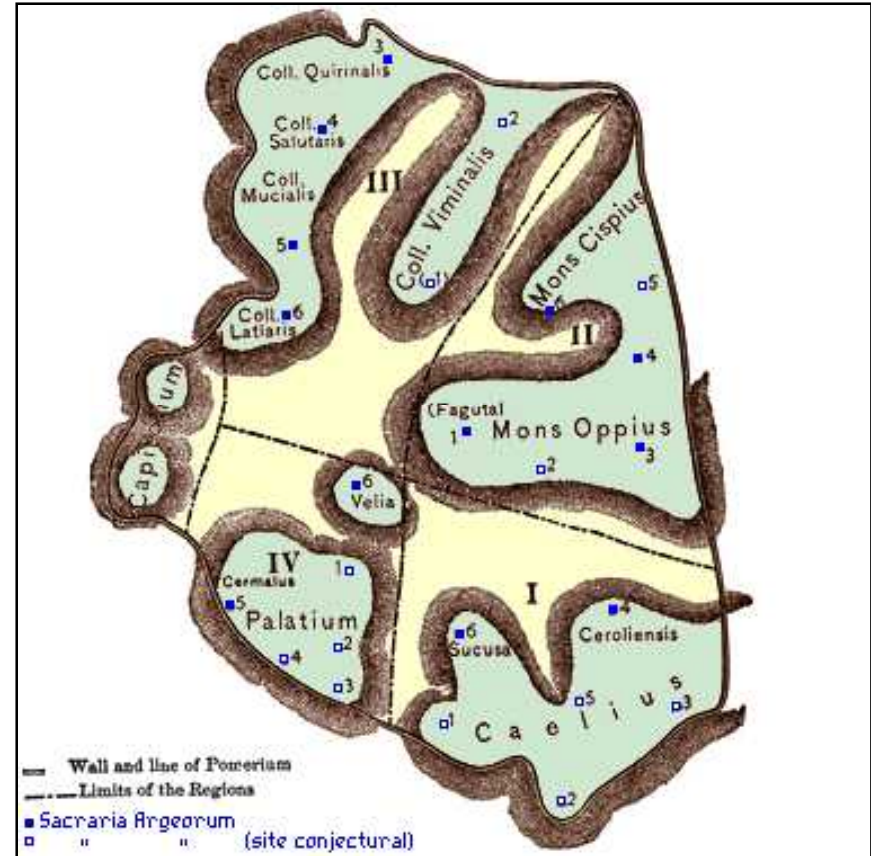
რომის სახელმწიფო წყობილება რექსების ხანაში

შემოიღო ცენტურიის კრება – **comitia centuriata**
კრება მზის ამოსვლისას იწყებოდა და მზის ჩასვლისას
მთავრდებოდა; თითოეულ ცენტურიას თითო ხმა
ქონდა; თავდაპირველად ხმის მისაცემად მხედრების
18 ცენტურია გამოდიოდა, შემდეგ I თანრიგის ქვეითი
80 ცენტურია, თუ მათ შორის ერთსულოვნება არ იყო,
შემდეგ II თანრიგის ცენტურიები გამოდიოდნენ და ა.
შ. თუმცა ბოლო თანრიგის ცენტურიებამდე
კენჭისყრა ფაქტიურად არასოდეს მიდიოდა.
ცენტურია წარმოადგენდა სამხედრო, პოლიტიკურ და
საგადასახადო ერთეულს.

რომის სახელმწიფო წყობილება რექსების ხანაში

რომის ტერიტორია დაყოფილია 4 საქალაქო და 17 სასოფლო ტერიტორიულ ტრიბად.

ამ ტრიბებს საერთო არაფერი ქონდათ უწინდელ გვაროვნულ ტრიბებთან.

რომის 4 ტრიბად დაყოფის სქემა

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

რესპუბლიკის ხანა 509-27 წწ.

ადრეული რესპუბლიკის ხანა V-II სს
გვიანდელი რესპუბლიკის ხანა II-I სს

- სახალხო კრებები:
 1. კურიის კრება;
 2. ცენტურიის კრება;
 3. ტრიბის კრება;
- სენატი;
- მაგისტრატები (დიქტატორი, კონსული, პრეტორი, პლენის ტრიბუნი, ცენზორი, კურიის ედილები, კვესტორი).

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

1. კურიის კრება – კარგავს თავის ადრინდელ გავლენას, ფორმალურად ანიჭებს ხელისუფლებას თანამდებობის პირებს, შემდგომში კი საერთოდ ქრება პოლიტიკური სცენიდან.
2. ცენტურიის კრება – იღებდა მაგისტრატების ან სენატის მიერ წარდგენილ კანონპროექტებს; ირჩევდა უმაღლეს თანამდებობის პირებს, სენატის მიერ წარდგენილი კანდიდატურებიდან; წყვეტდა ომისა და ზავის საკითხებს; იხილავდა მნიშვნელოვან სისხლის სამართლის საქმეებს.
3. ტრიბის კრება – ტერიტორიული ერთეულის კრება, განიხილავდა ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხებს, ირჩევდა დაბალი რანგის მაგისტრატებს.

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

რომის ფორუმი, სადაც ტრიბუნის ან სხვა კრებები ტარდებოდა

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

სენატი – მუდმივმოქმედი ორგანო, სადაც ძირითადად ყოფილი
მაგისტრატები შედიოდნენ;

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

სენატორთა სიებს
რესპუბლიკის პერიოდში
ჯერ კონსულები, შემდგომ
კი ცენზორები ადგენდნენ,
საჭირო იყო ქონებრივი და
ასაკობრივი (46 წელს ზემოთ)
ცენზი.

სენატი წარადგენდა
მაგისტრატების
კანდიდატურებს, იხილავდა
კანონპროექტებს, ომისა და
ზავის საკითხებს.

რომის კურია, სადაც
სენატორები იკრიბებოდნენ

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

მაგისტრატები (**magistratus**) რომში რანგის მიხედვით იყოფოდნენ იმპერიუმებად (**imperium** – უმაღლესი ხელისუფლების მქონე თანამდებობის პირებად) და პოტესტასებად (**potestas**, ხელისუფლების, ძალაუფლების მქონე თანამდებობის პირები).

იმპერიუმი გააჩნდათ, მაგ: კონსულებს, დიქტატორებს, პრეტორებს.

პოტესტას გააჩნდათ, მაგ: ქვესტორებს, ედილებს.

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

მაგისტრატები რომში იყოფოდნენ ორდინალურ (ძირითად, **magistratus ordinarii**) და ექსტრაორდინალურ (საგანგებოდ, **magistratus extraordinarii**).

ორდინალური მაგისტრატები იყვნენ, მაგ:
კონსულები, ტრიბუნები, ქვესტორები,
პრეტორები, ედილები;

ექსტრაორდინალური მაგისტრატები იყვნენ,
მაგ: დიქტატორი, **magister equitum**, სამხედრო
ტრიბუნი .

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

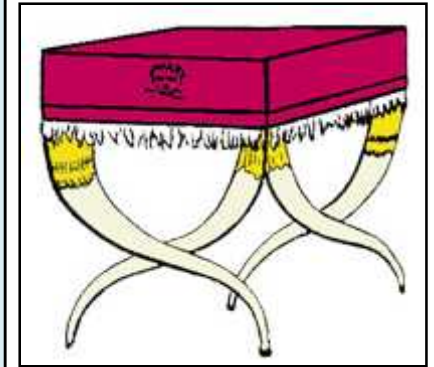
მაგისტრატების თანამდებობა არჩევითი იყო და ახასიათებდა:

- ვადიანობა – ყველა მაგისტრატი 1 წლით აირჩეოდა, გარდა დიქტატორისა (6 თვე) და ცენზორისა (5 წელი);
- კოლეგიალურობა – თითოეულ თანამდებობაზე (გარდა დიქტატორისა), რამდენიმე პირს ირჩევდნენ, საკითხების გადაწყვეტა ხშირ შემთხვევაში ურთიერთშეთანხმებით ხდებოდა;
- უსასყიდლობა – მაგისტრატები არანაირ გასამრჯელოს არ იღებდნენ.
- ანგარიშვალდებულება – მაგისტრატები ხალხის მიერ აირჩეოდა და ჩვეულებრივ მათი ანგარიშვალდებულების საკითხი თანამდებობის ვადის დამთავრების შემდეგ დგებოდა (გარდა, მაგ: დიქტატორისა, ცენზორისა).

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

კონსული – ძვ. წ. 509 წ. აირჩეოდა 2 კონსული 1 წლის ვადით; თავდაპირველად კონსულის თანამდებობის დაკავების უფლება მხოლოდ პატრიციებს ქონდათ, ძვ.წ. 367 წ-დან კი ერთ-ერთი კონსული პლებეი უნდა ყოფილიყო.

კონსულები წარმოადგენდნენ აღმასრულებელ ფუნქციას – იწვევდნენ და ხელმძღვანელობდნენ სენატსა და სახალხო კრებებს; გააჩნდათ სამხედრო ფუნქცია, სასამართლო ფუნქცია (367წ-მდე); შეექმნათ სხვა მაგისტრების განკარგულებების გაუქმება; მათ თან 12 ლიქტორი დაჰყვებოდათ ფასციებით ხელში, რომელშიც ქალაქიდან გასვლის შემდეგ იღებოდა ცულები.

კონსულის
მეწამული
სპილოს
ძვლით
მოჭედილი
ფეხებიანი
სავარძელი

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

პრეტორი – ეს თანამდებობა 367 წ-დან დაარსდა, 337 წ-დან კი მისი დკავება პლებეებსაც შეეძლოთ; თავდაპირველად ისინი კონსულის თანაშემწეები იყვნენ, ცვლიდნენ კონსულს მისი არყოფნისას, ხელმძღვანელობდნენ ჯარს, იწვევდნენ სახალხო კრებებს, წყვეტდნენ დავებს მოქალაქეთა შორის, შემდგომში კი ძირითადად სასამართლო ფუნქციები დარჩათ;

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

რომში ორი პრეტორი იყო **praetor urbanus** - რომაელების პრეტორი რომელიც რომაელ მოქალაქეთა შორის წამოჭრილ დავებს განიხილავდა და **praetor peregrinus** - რომის მოქალაქეებსა და უცხოელებს, ან მხოლოდ უცხოელთა შორის წამოჭრილ დავებს. პრეტორი გამოსცემდა ედიქტებს, რომელთაც რომში სამართლის ცალკე სახე – პრეტორული სამართალი შეადგინა.

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

ცენზორი – თავდაპირველად ცენზორის ფუნქციებს კონსულები ითავსებდნენ, ძვ.წ. 442 წ-დან კი ცალკე თანამდებობა იქნა შემოღებული; აირჩეოდა 2 ცენზორი 5 წლის ვადით, 433 წლიდან ეს ვადა 18 თვემდე შემცირდა. 399 წ-დან ერთერთი ცენზორი პლებეი უნდა ყოფილიყო. მათ მოვალეობას შეადგენდა:

1. მოქალაქეების აღწერა ცენზის მიხედვით (censum agere), სენატორთა სიების გადამოწმება და განახლება;
2. ზედამხედველობას უწევდნენ ხალხის მორალურ მდგომარეობას;
3. სახელმწიფო ფინანსების ადმინისტრირება და საზოგადოებრივი შენობების მშენებლობაზე ზედამხედველობა. მათ შეეძლოთ უდირსი საქციელის ჩამდენი ამოეღოთ სენატორთა ან მხედართა სიიდან, გაერიცხათ ტრიბიდან და სხვა.

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

ედილების თანამდებობა დაარსდა ძვ.წ. 494 წ-დან. თავდაპირველად ამ თანამდებობაზე მხოლოდ პლებებს ირჩევდნენ, მოგვიანებით პატრიციებსაც. ისინი აწყობდნენ და ხელმძღვანელობდნენ რელიგიურ დღესასწაულებსა და თამაშებს; მათ ევალებოდათ ქალაქში სისუფთავისა და წესრიგის დაცვა; წყალგაყვანილობისა და საკანალიზაციო არხების მომსახურება; ქალაქში მოძრაობაზე ზედამხედველობა, ავარიული შენობების შეკეთება ან დანგრევა; ხანძარსაწინააღმდეგო ზომების მიღება; წვრილმანი დამნაშავეების დასჯა; პროდუქციის ხარისხზე ზედამხედველობა და სხვა. არსებობდა ედილის სხვაგვარსხვა თანამდებობა, მაგ: პლებსის ედილის, კურულის ედილის.

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

ქვესტორები – ქვესტორები
თავდაპირველად კონსულების
თანაშემწეები იყვნენ და
გამოძიების ფუნქციები გააჩნდათ,
შემდგომში მათ ხაზინის
ზედამხედველობა და არქივების
გამგებლობა დაევადათ.

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

პლებსის ტრიბუნი – შემოღებული იქნა ძვ. წ. 494 წ. თავდაპირველად ირჩევდნენ 2 ტრიბუნს, მოგვიანებით 10-ს; მათ ძირითად მოვალეობას პლებების ინტერესების დაცვა წარმოადგენდა; ისინი სარგებლობდნენ ხელშეუხებლობითა და ვეტოს დადების უფლებით; მათი საქმიანობისთვის ხელის შეშლა ან სხვაგვარად ხელყოფა ისჯებოდა; ისინი ყოველთვის ხელმისაწვდომი უნდა ყოფილიყვნენ მოსახლეობისათვის; აირჩეოდნენ და თავმჯდომარეობდნენ პლებების სახალხო კრებაზე.

რომის სახელმწიფო წყობილება რესპუბლიკის ხანაში

ექსტრადინალური მაგისტრატებიდან აღსანიშნავია:

დიქტატორი – ინიშნებოდა სენატისა და კონსულის მიერ საგანგებო მდგომარეობისას ან რაიმე ამოცანის შესასრულებლად, 6 თვით; ის წარმოადგენდა ერთპიროვნულ შეუზღუდავ მმართველს. მას ემორჩილებოდნენ დანარჩენი მაგისტრატები; თან დაჰყვებოდა 24 ლიქტორი, რომელთაც ფასცებშიც ნაჯახები იდო.

magister equitum (მხედართა მეთაური) – ინიშნებოდა დიქტატორთან ერთად სენატის მიერ და ერთადვე ტოვებდნენ თანამდებობას.

რომის სახელმწიფო წყობილება იმპერიის ხანაში

იმპერიის ხანა I–V სს

- პრინციპატის ხანა I-III სს
- დომინანტის ხანა IV-V სს

იმპერიის ხანისათვის დამახასიათებელია რესპუბლიკური ინსტიტუტების დაკნინება და ერთპიროვნული მმართველობის დამკვიდრება.

რომის სახელმწიფო წყობილება პრინციპატის ხანა

ქვეყნის სათავეში დგას პრინციფუსი, პირველი სენატორი თანასწორთა შორის. ეს თანამდებობა არ გადადიოდა მემკვიდრეობით, თუმცა პრინციფუსს შეეძლო თავის სიცოცხლეშივე დაესახელებინა მემკვიდრე.

პრინციფუსმა შეითავსა მაგისტრატების ფუნქციები; იგი იყო ქვეყნის მხედართმთავარი, წყვეტდა ომისა და ზავის, საგარეო ურთიერთობის საკითხებს, თავმჯდომარეობდა სენატს, იყო მთავარი ქურუმი და ცენზორი. მის განკარგულებებს კანონის ძალა ქონდათ

გაიუს იულიუს კეისარი
ოქტავიან ავგუსტუსი; რომის
პირველი იმპერატორი ძვ.წ.
27- ახ.წ. 14წ

რომის სახელმწიფო წყობილება პრინციპატის ხანა

პრინციფსთან იქმნება სათათბირო საბჭო, რომლის შემადგენლობასაც თვითონ განსაზღვრავდა; მასვე ექვემდებარება გვარდია, პრინციფსის ხაზინა და კანცელარია.

სახალხო კრებები მხოლოდ ფორმალურ ფუნქციებს ინარჩუნებენ.

სენატს გადაეცა საკანონმდებლო და მაგისტრატების არჩევის ფუნქცია; თუმცა მას შემდეგ, რაც სენატის დაკომპლექტების საკითხი პრინციფსის ხელში გადავიდა, სენატი პრინციფსის ნება-სურვილის მორჩილი ორგანო გახდა.

მაგისტრატების როლი დაეცა, და მათ ჩამოერთვათ რეალური ხელისუფლება; გამონაკლისი – მხოლოდ პრეტორებია.

რომის სახელმწიფო წყობილება დომინანტის ხანა

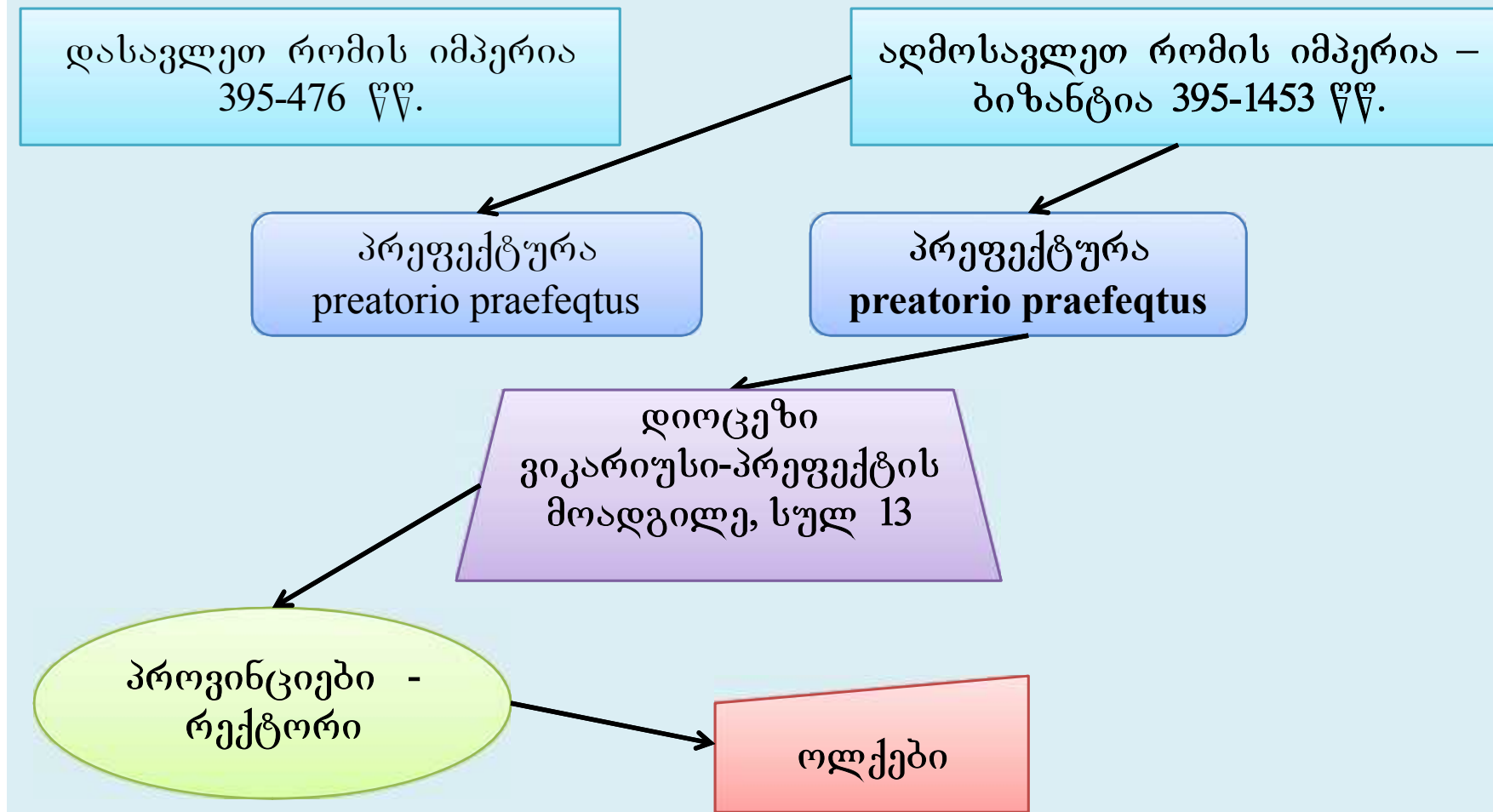
დომინანტის ხანა იმპერატორის შეუზღუდავი ძალაუფლებით გამოირჩევა. იმპერატორმა დიოკლეტიანემ გაატარა ადმინისტრაციული, სამხედრო, და საგადასახადო-საფინანსო რეფორმები;

395 წ. რომის იმპერია ორ ნაწილად გაიყო, თითოეულის სათავეში ავგუსტუსი, იგივე იმპერატორი იდგა.

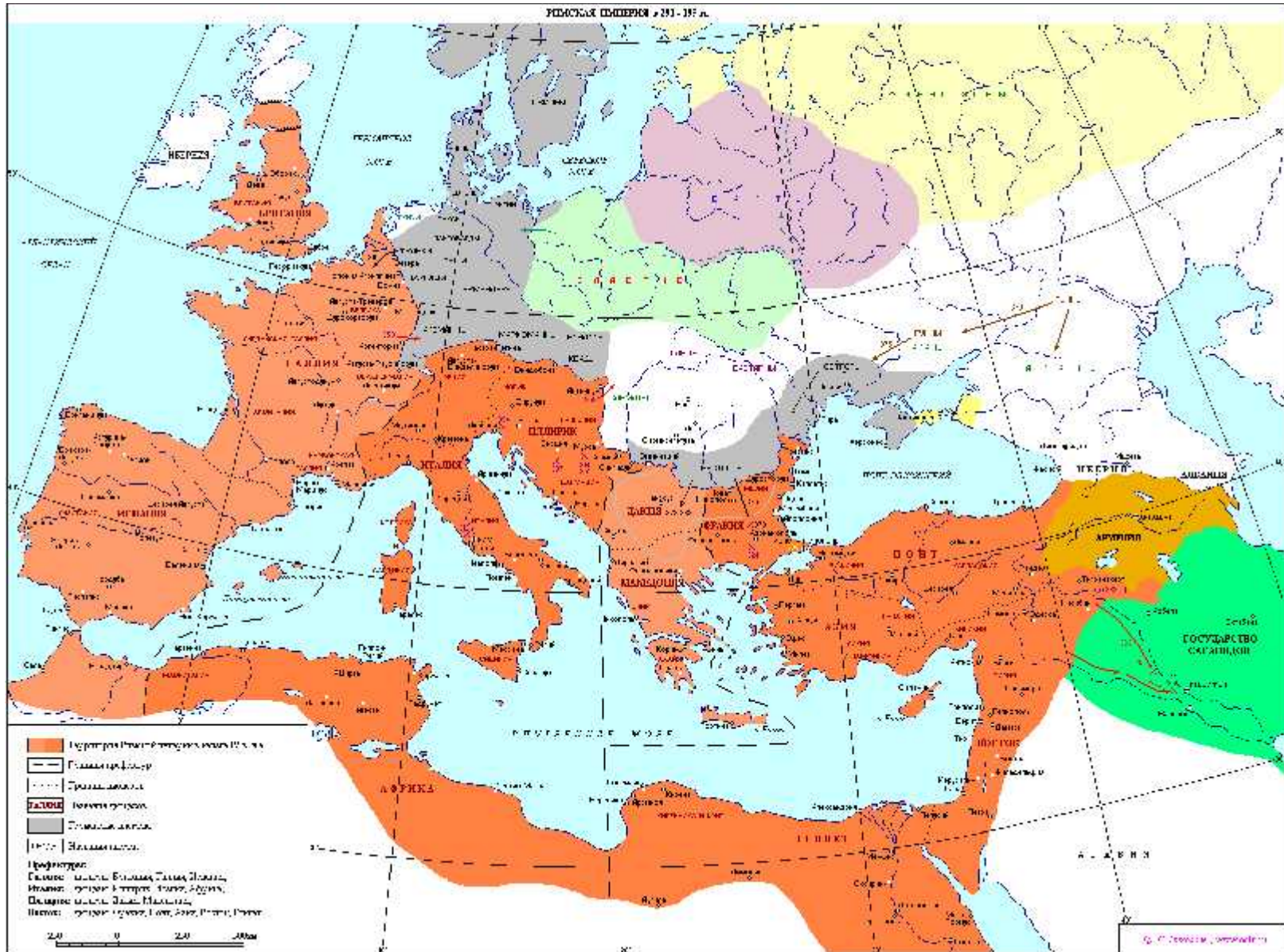

იმპერატორი დიოკლეტიანე
284-305წწ

რომის სახელმწიფო წყობილება დომინანტის ხანა (ადგილობრივი მმართველობა)

რომის იმპერია III-IV საუკუნეში

რომის სამართალი (საფუძვლები)

rex

tribus

gens

comitia curiata

senatus

patres

comitia centuriata

magistratus

imperium

potestas

magistratus ordinarii

magistratus extraordinarii

praetor urbanus

praetor peregrinus

პრეზენტაციები და სხვა მასალა

პრეზენტაციები და სხვა მასალა
შეგიძლიათ მიიღოთ შემდეგ
მისამართზე:

samartlisisistoria@gmail.com

პაროლი:

samartlisist2015

რომის სამართალი
(საფუძვლები)

შეკითხვები?

გმადლობთ
ყურადღებისათვის!
გისურვებთ წარმატებებს!